

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківська державна академія культури
Факультет соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності

Кваліфікаційна робота
на тему:
**«Проект музеєфікації фортеці Святого Іоанна (село Іванівське
Харківської області)»**

здобувача

вищої освіти 2 курсу

другого освітнього рівня (магістр)

спеціальності 027 «Музеєзнавство,
пам'яткознавство»

освітньої програми

«Музеєфікація історико-культурної
спадщини»

Ахасвої Ганни Олександрівни

Науковий керівник: доцент, доктор
історичних наук

Тортіка Марія Валеріївна

Рецензент: директор Комунального закладу
«Красноградський краєзнавчий музей
ім. П. Д. Мартиновича» Красноградської
міської ради

Швець Наталія Валентинівна

Харків – 2022

ЗМІСТ

| | |
|--|-------|
| ВСТУП | с. 7 |
| РОЗДІЛ I. Історія формування Іванівської фортеці Української оборонної лінії | с. 10 |
| 1.1. Створення Української оборонної лінії | с. 10 |
| 1.2. Іоанівська фортеця — основа оборонної лінії | с. 12 |
| РОЗДІЛ II. Наукова концепція музейної експозиції «Іванівська фортеця – основа Української оборонної лінії» | с. 18 |
| 2.1. Актуальність висвітлення обраної теми музейними засобами | с. 18 |
| 2.2. Ідейна основа, напрям і тематична структура експозиції | с. 20 |
| 2.3. Наскрізні проблеми та архітектурно-художній образ експозиції | с. 23 |
| РОЗДІЛ III. Грант на реалізацію проєкту музеєфікації фортеці Святого Іоанна | с. 28 |
| 3.1. Аплікаційна форма грантової заявки | с. 28 |
| 3.2. Бюджет грантової заявки | с. 36 |
| ВИСНОВКИ | с. 38 |
| ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА | с. 41 |
| ДОДАТКИ | с. 45 |

Харківська державна академія культури

Факультет: Соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності

Кафедра: Історії, музеєзнавства, пам'яткознавства

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Напрямок підготовки спеціальність 027 «музеєзнавство, пам'яткознавство»

(шифр і назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Анатолій ЩЕРБАНЬ

“ ___ ” _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Ахасвої Ганни Олександрівни

Тема роботи: **«Проект музеєфікації фортеці Святого Іоанна (село Іванівське Харківської області)»**

«The Project of museification of the fortress of St. John (Ivanivske village, Kharkiv region)»

Керівник роботи – Тортіка М. В., доктор історичних наук, доцент кафедри історії,
музеєзнавства та пам'яткознавства

затверджений засіданням кафедри, протокол № 5 від 20 листопада 2020 року

2. Строк подання студентом роботи - грудень 2021 р.

3. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

РОЗДІЛ I. Історія формування Іванівської фортеці Української оборонної лінії

РОЗДІЛ II. Наукова концепція музейної експозиції «Іванівська фортеця – основа Української оборонної лінії»

РОЗДІЛ III. Грантова заявка проекту музеєфікації фортеці Святого Іоанна

ВИСНОВКИ

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

| № з/п | Назва етапів дипломної роботи | Строк виконання етапів роботи | Примітка |
|-------|---|-------------------------------|----------|
| 1. | Вибір та затвердження теми дипломної роботи | вересень | |
| 2. | Виявлення та вивчення літератури з теми дипломної роботи | жовтень-листопад | |
| 3. | Написання тексту I розділу дипломної роботи | грудень-січень | |
| 4. | Написання тексту II розділу дипломної роботи | лютий-травень | |
| 5. | Збір емпіричного матеріалу з теми дослідження, його опрацювання, опис | липень-серпень | |
| 6. | Написання тексту III розділу дипломної роботи | вересень-листопад | |
| 7. | Написання вступу, висновків, додатків, оформлення роботи, її передзахист на кафедрі | листопад-грудень | |
| 8. | Підготовка презентації та захист дипломної роботи | грудень-січень | |

Студент _____

Ганна Ахасва

Керівник роботи _____

Марія Тортіка

АНОТАЦІЯ**Ахаєва Г. О.****«Проект музеєфікації фортеці Святого Іоанна (село Іванівське
Харківської області)»**

Спеціальність: 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

Заклад освіти: Харківська державна академія культури, Харків, 2022 рік

У представленій до захисту кваліфікаційній роботі розроблено проект музеєфікації фортеці Святого Іоанна Української оборонної лінії середини XVIII ст. з подальшим введенням до туристичних маршрутів Красноградського регіону. Дослідження написане на базі наявних архівних джерел, літератури та музейних експонатів із фондів Красноградського краєзнавчого музею імені П. Д. Мартиновича.

Опрацьований матеріал дозволив виявити основні тенденції в історичному розвитку фортеці Святого Іоанна, проаналізувати можливості створення проекту музеєфікації вказаного бастіону, його актуальність й можливості подальшого розвитку.

Результати запропонованої кваліфікаційної роботи можуть бути задіяні під час написання грантових заявою з музеєфікації подібних об'єктів, розробки нових експозиційних та виставкових проєктів, нових туристичних маршрутів та популяризації пам'яток історико-культурної спадщини як Красноградського району, так і Харківської області в цілому.

Ключові слова: Музеєфікація, пам'ятка архітектури та містобудування, Українська оборонна лінія, фортеця Святого Іоанна, віртуальний музей.

SUMMARY**Akhaeva G. O****«The Project of museification of the fortress of St. John (Ivanivske village,
Kharkiv region)»**

Specialty: 027 «Museum Studies, Monument Studies»

Educational institution: Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, 2022

In the qualification work submitted for defense, a project of museification of the fortress of St. John of the Ukrainian defensive line of the middle of the XVIII century was developed with further introduction to the tourist routes of the Krasnograd region. The research is written on the basis of available archival sources, literature and museum exhibits from the funds of the Krasnograd Museum of Local Lore named after P. D. Martynovych.

The processed material allowed to identify the main trends in the historical development of the fortress of St. John, to analyze the possibilities of creating a project of museification of the bastion, its relevance and opportunities for further development.

The results of the proposed qualification work can be used in writing grant applications for museification of such facilities, development of new exhibition and exhibition projects, new tourist routes and promotion of historical and cultural heritage of both Krasnograd district and Kharkiv region as a whole.

Keywords: Museification, monument of architecture and urban planning, Ukrainian Defense Line, Fortress of St. John, virtual museum.

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах інтенсивної глобалізації, що проникає в різні сфери людської життєдіяльності, одним з найбільш актуальних завдань сучасного суспільства є збереження природної та культурної спадщини, якою багата Україна в цілому і Харківщина зокрема. На сучасному етапі через активний розвиток технологій і зміну умов використання багато пам'яток матеріальної культури, наприклад, фортифікаційні споруди, втратили свої початкові утилітарні функції, але при цьому є найбільш цікавими та привабливими прикладами вітчизняної історії та основою музейно-екскурсійного потенціалу регіону.

Однією з важливих умов збереження об'єктів історико-культурної спадщини є їх адаптація та пристосування до сучасного використання. Єдиним способом адаптації пам'яток військової історії є їх музеєфікація, як напрямок музейної діяльності, що забезпечує перехід історико-культурних та природних об'єктів в об'єкти музейного показу. Метою музеєфікації є виявлення та збереження історичної, культурної, мистецької, наукової цінності об'єкта. Таким чином, завдяки музеєфікації фортифікаційна споруда перетворюється на своєрідний музейний експонат з виявленою та збереженою науково-історичною та естетичною цінністю.

На території Харківської області знаходиться комплекс пам'яток, що пов'язаний з історією оборони рідного краю від турецької та татарської навали у XVIII ст. Особливе місце серед них посідає фортеця Святого Іоанна у селі Іванівське Красноградського району, адже вона стала першоосновою Української оборонної лінії, фортеці якої не лише стримували наші ворогів але й ставали центрами соціально-економічного та культурного життя краю. Про наявний фізичний стан бастіону не дозволяє повністю розкрити історичний та музейний потенціал пам'ятки. Тому запропонована до захисту кваліфікаційна робота і пропонує комплекс заходів із музеєфікації, що

направлені на популяризацію сучасними технічними засобами пам'ятки архітектури та містобудування національного значення.

Об'єктом дослідження є фортеці Української оборонної лінії як елемент військової історії України середини-кінця XVIII ст.

Предмет – музеєфікація бастіону Святого Іоанна у селі Іванівське Красноградського району Харківської області.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні історико-культурної цінності Іванівської фортеці та розробці засобів із її введення до музейно-туристичної мережі Красноградського регіону. Реалізація зазначеної мети передбачає виконання наступних **завдань**:

дослідження історії становлення фортеці святого Іоанна та її місця у системі споруд Української оборонної лінії;

визначення актуальності розкриття музейними засобами обраної тематики;

аналіз міжнародного досвіду пристосування мілітарних об'єктів до музейного показу;

розробка віртуального музею історії Іванівської фортеці;

підготовка грантового проєкту для реалізації музеєфікації бастіону Святого Іоанна.

Географічні межі дослідження обмежуються територією сучасного села Іванівське Красноградського району Харківської області, на території якого існувала фортеця Святого Іоанна.

Хронологічні межі охоплюють 1731 – 2021 роки. Верхня межа пов'язана із розробкою проєкту музеєфікації фортеці Святого Іоанна як нового об'єкту музейного-екскурсійного показу на теренах Красноградського регіону. Нижня межа визначається роком закладки Іванівського бастіону як першої фортифікаційної споруди Української оборонної лінії першої третини-кінця XVIII ст.

Ступінь наукової розробленості проблеми (джерела та історіографія).

Для написання кваліфікаційної роботи здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти було використано значну джерельну базу, що поділяється на законодавчі та меморіальні. До першої групи належать офіційні накази уряду Російської імперії, що регулювали побудову фортель Української оборонної лінії, їх заселення військовослужбовцями та забезпечення військовим спорядженням і реманентом. Ці накази опубліковані у багатотомному видання «Повне зібрання законів Російської імперії» та «Паперах Кабінету Міністрів Анни Іоанівни» [7; 22-28]. До другої групи належать спогади академіка Санкт-Петербурзької академії наук І. А. Гюльденштейна про його подорож Слобідською Україною в останній чверті XVIII ст. [11]. Аналіз наявних джерел сприяв виявленню основних тенденцій у побудові фортеці Святого Іоанна, її розвитку й подальшого занепаду.

Історія Української оборонної лінії загалом, та Іванівська фортеця зокрема знайшла своє відображення і у працях вітчизняних і закордонних науковців. Серед таких можна виділити доробок Г. П. Заїки [13], В. О. Пірко [29], О. А. Гукової [12] та інших. Однак у зазначених працях не акцентована увага саме на ролі фортеці Святого Іоанна у розвитку Української оборонної лінії та заселенні Красноградського краю.

Особистий внесок автора кваліфікаційної роботи. Результати кваліфікаційної роботи були апробовані на міжнародних та всеукраїнських конференціях «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні технології розвитку (2020, 2021 рр.), «Культурологія та інформаційні технології XXI століття» (2021р.).

Структура кваліфікаційної роботи. Запропонована до захисту робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури, додатків. Загальний обсяг роботи складає 40 сторінок.

РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ІВАНІВСЬКОЇ ФОРТЕЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ЛІНІЇ

1.1. Створення Української оборонної лінії

Постійний захист кордонів Російської імперії від набігів турецьких та кримськотатарських військ сприяли появі оборонних рубежів на кордоні держави. Українська оборонна лінія була не першим таким заслоном, але лише їй судилося залишити по собі неоціненний слід: на основі її фортець виникло багато сучасних міст, мешканці яких зберігають пам'ять про оборонні споруди XVIII ст. Побудова лінії розпочалася відповідно до Указу Військової Колегії від 25 травня 1730 р., за яким: «генерал – майорові А. де Брінї пропонувалося оглянути місця між ріками Орель і Сіверський Донець із метою побудови там фортець або лінії для охорони південних кордонів від татарських набігів» [17, с. 68]. Процес будівництва та заселення Лінії повинні були забезпечити полки ландміліцького корпусу, Гетьманщини та Слобожанщини. Основну частину робіт на будівництві повинні були виконати українські козаки [22, с. 816].

Українська лінія почала будуватися за рішенням уряду імператриці Анни Іоанівни 1731 року, але активізувався цей процес під час російсько-турецької війни 1735 – 1739 рр. Відповідно до інформації з історичних джерел, лінію створювали за масово розповсюдженим у Європі проектом фортифікаційного будівництва XVII ст. (на сам перед С. де Вобана). «Керівником робіт виступав військовий інженер Андріан Дебриньї, а загальний нагляд над будівництвом і організацією оборони Української лінії здійснював фаворит імператриці і її намісник в Україні генерал-фельдмаршал Герхардт фон Мініх» [6, с. 67].

Перші 10 фортець з'явилися протягом червня-жовтня 1731 р., інші 6 – в 1732 р. Всі фортеці між собою об'єднувалися суцільним земляним валом із сухим ровом і мали вигляд бастионних чотирикутників. Перед фасадом фортець, що у більшості бастионів виходив до річки, споруджували зміцнення трикутної

форми (равеліни). Вали й рови, де це було потрібно, зміцнювали палісадами, засіками, загатами, рогатками-розсохами, обсаджували колючими чагарниками. На висотах уздовж лінії ставили сигнальні маяки, сторожові редути й форпости з блокгаузами всередині. Одразу поряд з фортецями виникали поселення, адже самі бастіони задумувалися як військові об'єкти, що не враховували побутових та соціальних потреб мешканців.

Загалом система фортифікацій бастіонного типу виникла в кінці XV століття і впродовж XV-XVI ст. активно використовувалася у Європі. «Однією з перших фортецею у формі правильної зірки були оновлені укріплення Флоренції, які запроєктував Мікеланджело Буонарроті (1475-1564 рр.). Бастіон (лат. *bastilio* – «будую укріплення») – п'ятикутна довгочасна (фортечна) або польова фортифікаційна споруда, що зводилася на кутах огорожі, призначалася для вогневого захисту. Ділянка фортечного муру між бастіоном – куртина. Два бастіони з куртиною утворювали бастіонний фронт, поєднання бастіонних фронтів – бастіонну систему» [33, с. 199].

Спочатку фортеці Української лінії позначали власними іменами, числами або давали їм назви, виходячи з назв місцевості, де вони поставали. З 1738 р., для цього почали використовувати найменування ландміліцьких полків та імен їхніх небесних заступників [29, с. 31]. Свої первісні назви лишилися лише у фортеці святого Іоанна та Параскеви, що було пов'язане із відношенням до увіковічення монарших осіб.

Під час російсько-турецької війни 1736 – 1739 рр. з'ясувалися стратегічні хиби Української лінії: віддаленість від головного театру війни, розтягнутість і слабкість оборони, вилучення з господарювання й занедбання орних земель, сіножатей, лісів.

Ремонтні роботи й удосконалювання фортець проводилися протягом усіх років військових дій. Однак, як свідчать нерідко повторювані в указах види робіт, не завжди завдання виконувалися. Найбільше на якості робіт позначався слабкий контроль за їхнім виконанням, у зв'язку з великою довжиною лінії і недостатністю інженерних кадрів; недосвідченість і незвичність робітничих

людей, висока їх смертність, що спричинялася скупченням великої кількості людей [23, с. 836]. Відповідно починаючи з 1740-х років фортеці почали занепадати і перетворюватися на пустку.

У загальному підсумку Українська лінія складалася із 16 фортець та 49 редутів, в яких були поміщені форпости (див. додаток А. 1). Відстані між редутами була неоднаковою, але визначалася вона з розрахунку взаємної оборони. Фортечні блокгаузери (дерев'яні укріплення, прикриті землею), розташовані безпосередньо за лінією із внутрішнього боку, представляли закриті приміщення для військ [12, с. 12]. «Загалом спорудження Української лінії було незрозумілим і тяжким для народу і показувало стан плану цього задуму більше захопленням своєю ідеєю, ніж знанням методів її виконання» [30, с. 33].

1.2. Іоанівська фортеця — основа оборонної лінії

Першою фортеця яка постала в ході спорудження Української оборонної лінії була Іоанівська фортеця, названа російською імператрицею Анною Іоанівною на честь свого батька — брата Петра Олексійовича — Іоанна. «У тому 1731 році, 23 червня, під час перебуванні Генерала Графа Богемського, фон-Вейзбаха, при молебному співі і гарматній стрілянині, закладена перша фортеця на річці Берестовій, вище гирла річки Берестовеньки по системі Вобана ... Імператриця Анна Іванівна вказала новозакладену першу фортецю іменувати фортецею святого Іоанна, в ім'я блаженної пам'яті Великого Государя Царя і Великого Князя Іоанна Олексійовича ...» [1, с. 260]. Bastion розміщувався на висоті, в області перетину річок Берестова і Берестовеньки. На вибір місця побудови вплинули наявність річкових перепон, що значно посилювали фортецю. Знаходилася на центральній ділянці лінії між Орловською і Бельовською фортецями, з якими з'єднувалася валом і ровом.

Відповідно до бастіонного типу спорудження Іванівська фортеця, як і всі останні 15, створювалася на абсолютно рівній відкритій степовій місцевості у вигляді доволі значного штучно створеного земляного містечка. «Тобто, як

показує сучасна топографічна фіксація – це майже квадратна у плані, чотирих-бастіонна фортеця. Висота валів фортеці більше ніж 5 м. Площа фортечного двору 1,5 га. Біля східно-західної куртини, в якій розміщувався в'їзд, підведена через штучний насип ґрунтова дорога, довжиною близько 100 м. Містечко це мало вигляд чотирикутника, чи точніше квадрата, кожна сторона якого дорівнювало 130 кроків; в кожному з кутів знаходилися бастіони, що значно збільшувало розміри укріплення. В діаметрі кожен з цих бастіонів становив більше 160 кроків, тобто більше довжини самих стін» [13, с. 40-41].

У середині укріплення Іванівської фортеці являло собою: «чотирикутну площу з двома ямами; такі ж ями знаходилися і в усіх чотирьох кутах, де розташовувалися бастіони; саме тут колись розміщувалися різні будови; висота валу по скосу дорівнювала 36 крокам. Східна куртина посилена равелином, що направлений у сторону р. Берестовенька. Довжина фортеці по зовнішній стороні валу складала більше ніж 1030 м. Іванівська фортеця була з'єднана валом з сухим ровом з десятою на лінії Бельовською і дев'ятою – Орловською фортецями» [18, с. 100] (див. додат. А. 2).

Як Іванівська фортеця, так і частини її редутів були обнесені палісадом, поставленим у рові (див. додат. А. 3). В середині розміщалися казарми, порохова погребниця, провіантний магазин, цейхгауз (військовий склад для зберігання обмундирування, спорядження, озброєння й продовольства), колодязь. Крім того, як і всі інші фортеці, Іоанівська мала по 4 полкові гармати, які обслуговували пушкарі із Київської губернії і Слобожанщини [21, с. 72 – 73]. Під мурами фортеці вже з 1731 р. селилися купці та ремісники. На захід від центру споруди вони забудовували квартал. Спеціально збудованих крамниць спочатку не було. Для них використовували кімнати з дверми, що виходили на вулицю звичайних житлових будинків.

Слобода, що створилася при Іоанівській фортеці була досить захищена від нежданих нападів, а саме: була оточена земляним валом невеличкого розміру. Посилення внутрішньої оборони відбувалося за рахунок невеликих квадратних блокгаузів, верхні поверхи яких пристосовувалися і використовувалися у разі

гарматної оборони; вони ж використовувалися і для захисту виходів. Загалом у зброєзнавчій літературі визначено, що блокгаузи – дерев'яні спорудження, перший поверх яких призначався для проживання форпостних команд і кругової оборони, а другий – мав бійниці для ведення рушничного й артилерійського вогню (див. додат. А. 4).

З 1732 р. на території Іоанівської фортеці постійно розміщувався 1-й батальйон Бельовського полку ландміліції. За офіційною постановою російського уряду від 7 грудня 1732 р. він належав до піхотних полків, представники якого на патронних сумках кріпили вензель імператриці, адже власного полкового гербу поки ще не мали [24, с. 897]. Упродовж 1730 – 1735 рр. мундирне забезпечення ландміліціонерів залишалося незадовільним. Жодних термінів використання мундиру не надавалось. А щоб ландміліція мала пристойний вигляд Головний комісаріат Військової колегії дозволив полкам шити мундир власним коштом. Втім пошити мундири були спроможні лише кінні полки. Піхотні ж являли собою жалюгідне видовище. У листопаді 1735 р., в донесенні Х фон Мініха російській імператриці про стан Української ландміліції зазначалося: «із армійських полків та із цейхгаузів комісаріатом були відпущені старі різних кольорів шапки, які вже не придатні для служби, але й тих не надіслали вдосталь, від чого деякі на знак належності до гренадерів носили російські сільські шапки, і так цей корпус до цього часу з мундиром лад не навів, що деякі мають старий, а інші – новий, хоча драгуни сині, а солдати зелені, тільки не однокольорові і не рівної якості мундири носять, а інші за їх бідності ніякого не мають, а гренадери без шапок гренадерських і без сумок, і у різному взутті чоботами і штиблетами знаходяться, а в інших капелюхи, і ті погано зроблені, а деякі і цього не мають» [7, с. 238 – 239] (див. додат. А. 6).

На початку 1736 р. Військова комісія постановила, що ландміліція має забезпечити себе мундирами за власний рахунок. Нова форма складалася із білого кафтану з обшлагами і коміром червоного кольору, червоного камзолу і штанів з козиної шкіри (обер-офіцери мали камзол і штани з лосиної шкіри, а штаб-офіцери – із замші), білої краватки, білих рукавичок з крагами, сірої

парусинові (у офіцерів суконної) епанчі, чорної трикутної шляпи з білим бантом-кокардою і білим кантом (у офіцерів на шляпах був золотий позумент). Гренадери замість шляп отримали суконні гостроверхі ковпаки червоного кольору з нижніми білими відворотами, білими шнурами по краях і білою китицею на горі, що різнилися кольорами по полках. Пізніше ковпаки замінили на шапки-гренадерки з мідною бляхою на фронтальній частині [26, с. 897; 27, с. 789; 28, с. 105].

Озброєння та екіпіровка ландміліціонерів були наступні: 1) для солдатів кінного полку – шпага, легка драгунська рушниця, 2 пістолети, патронташ на правому плечі і перев'язь на лівому, порохівниця, німецьке сідло з кобурами для пістолетів і рушничним чохлам, передній і задній в'юки, подушка, підпруга, залізні стремена, пітник, черпак, попона, ремені, сумка, мундштук і недоуздок; 2) для солдата піхотного полку фузея, тригранний штик з колінчатою наст вольною трубкою, шпага, а у гренадера ще й гранатна сумка; 3) для унтер-офіцерів піхоти – шпага, пістолет і алебарда; 4) для штаб-офіцерів (кінноти і піхоти) – шпага і пара пістолетів; 6) для денщиків, профосів, ротних писарів, полкових музикантів та інших нестройових чинів – тесак, а у воєнний час ще й пістолет. За прикладом гарнізонних полків, вся зброя ландміліції була оздоблена залізом [27, с. 790].

За сенатським указом від 13 квітня 1752 р. на Українські лінії в поселенні ланд міліціонерів Іоанівської фортеці було запроваджено сирітську школу. У ній мали навчати грамоті і арифметиці по 25 безпритульних хлопців-сиріт віком від семи років. Учні мали перебувати на повному полковому забезпеченні з мундиром [25, с. 632].

По досягненні 15-річного віку кожен учень мав розпочинати ландміліцьку службу в якості ротного писаря або в інших чинах, в залежності від виявлених здібностей. При вступі на службу випускники-сироти не тільки забезпечувалися мундиром і провіантом, але й приписувались на проживання в заможні однодворницькі родини. До полкових сирітських шкіл дозволялось приймати також синів ланд міліціонерів і однодворців. І хоча стягнення платні з батьків за

навчання дітей заборонялось, утримувалась ця категорія учнів на батьківські кошти (мундир, провізія, чорнила, папір і т. п.). Організація роботи полкової школи покладалась на визначених полковником унтер-офіцерів [15, с. 324].

Однак наявність школи не врятували Іоанівську фортецю від занепаду. Адже колишні будівники Української оборонної лінії та їх нащадки або перебиралися до адміністративного центру – Бельовської фортеці, або осідали і розширювали свої володіння у слободі Берестовенька. Сама слобода була заснована не раніше 1735 року, а вже в 1787 р. вона перетворилася на село Берестовеньки.

Про нежитловий стан Іоанівської фортеці вже у 1774 р. згадує у своєму подорожньому щоденнику академік Санкт-Петербурзької академії наук Іоган Гюльденштедт. Вирушивши у серпні місяці із Бельовської фортеці до Бахмута, він зазначає що «подібно до інших фортець вона представляє правильний чотиригранник і належить до лінії, але тепер стоїть повністю пуста... Слобода Берестовенька, займає обидва береги річки Берестовеньки; церква стоїть у східно-західній частині слободи; пониззя слободи знаходиться верстах у 2-х і називається Решетилівський хутір. Слобода Берестовенька складається із 114 хат і 451 душ чоловічого населення, що сплачує подушні податки...» [11, с. 16]. Тому не дивно, що пожежа яка спалахнула на території Іоанівської фортеці у 1785 р. повністю її знищила. А місцеве, та й центральне керівництво вже не бачило сенсу у її відновленні, адже оборонні споруди Української лінії після 40-х років XVIII ст. вже не відігравали свого мілітарного значення і або занепадали, або розросталися і перетворювалися у майбутні міста (див. додат. А. 5).

Таким чином, у рамках мілітарного будівництва Російської імперії, становлення Української оборонної лінії – це революційний перехід від системи пасивної оборони до безперервної рукотворної лінії з передчасно запланованими захищеними оборонними пунктами для концентрації військ перед наступом.

Першим фортифікаційним витвором Лінії стала Іоанівська фортеця, що була збудована за безпосереднім наказом російської імператриці у 1731 р. і отримала назву її батька. Зважаючи на те, що будівництво велося великим поспіхом, без ентузіазму і знання військової справи, бастион став прикладом простого копіювання французьких та німецьких технологій без урахування місцевих особливостей. Саме за подобою Іоанівської фортеці свою конструкції отримали і всі інші 16 фортець, але вже в більш досконалім і продуманім плануванням. Протягом 1730-1750-х рр. фортеця використовувалася як місце військової служби ланд міліціонерів або навчання майбутніх офіцерів. Таке неутилітарне використання призвело до запусіння бастиону вже у 70-х роках XVIII ст., про що свідчать згадки очевидців. Проте враховуючи, що це перший приклад революційного і зовсім нового для російського уряду фортечного будівництва, споруда просто зобов'язана бути музеєфікована та введена до усіляких туристичних маршрутів. Адже це пам'ять про героїчну оборону східних кордонів нашої держави, заселення та освоєння Слобожанського регіону.

РОЗДІЛ II. НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ «ІВАНІВСЬКА ФОРТЕЦЯ – ОСНОВА УКРАЇНСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ЛІНІЇ»

2.1. Актуальність висвітлення обраної теми музейними засобами

Активний розвиток туризму в Україні передбачає появу нових локацій, що привертати б увагу не лише жителів, але й гостей регіону. Такими «туристичними магнітами» могли б стати 12 фортець Української оборонної лінії, котрі з є пам'ятками містобудування та архітектури національного значення. Проте жодну з них досі не музеєфіковано.

З усіх фортифікаційних споруд Харківської області найціннішою є Іванівська – перша серед бастіонів оборонної лінії й еталонний приклад для побудови всіх наступних. Проте, на відміну від Більовської чи Олексіївської фортеці, фортеця Святого Іоанна навіть не залучена до туристичних маршрутів. Хоча, як показав аналіз тематичних сайтів і форумів, попит на її відвідування та дослідження є, але відсутність належної транспортної інфраструктури та занедбаність самої пам'ятки відлякують потенційних відвідувачів [14; 16].

Для отримання інформації щодо доцільності перетворення фортеці Святого Іоанна на об'єкт музейного показу, на базі Красноградського краєзнавчого музею імені П. Д. Мартиновича, протягом січня-травня 2021 р. було проведено соціологічне опитування. У запропонованих анкетах респонденти відповідали на запитання: «Чи знаєте ви про існування Іванівської фортеці Української оборонної лінії?», «Чи цікаво Вам було б відвідати Іванівський бастіон?», «Чи хотіли б Ви побачити експозицію, присвячену Іванівській фортеці?» та інші запитання. Серед 350 опитаних, 70% взагалі не знають про існування фортеці Святого Іоанна, 30 % вказали, що один раз у житті були на залишках фортеці, 62 % висловили бажання відвідати музейну експозицію присвячену Іванівській фортеці не залежно від того чи буде вона реальна чи віртуальна.

Опрацювання досвіду висвітлення побудови фортець Української оборонної лінії показало, що ця тема майже відсутня у виставкових залах музеїв. Лише в Красноградському краєзнавчому музеї імені П. Д. Мартиновича представлена невеличка реконструкція життя військовослужбовців, що служили у Більовській фортеці. Але тут є своя специфіка, адже на відміну від Іванівської фортеці, Більовська була місцем осілого проживання і стала основою сучасного Краснограда. Відповідно, на виставці представлені, хоч і в обмеженій кількості, оригінальні предмети.

Проте світовий досвід дає підстави стверджувати, що навіть повністю зруйновані об'єкти можуть стати прибутковими музейно-туристичними локаціями, і приносити значні дивіденди власним регіонам. Так, бастіон Луїсбург – національний історичний парк Канади, відновлений у 1961 р. за 25 мільйонів доларів. В результаті проведених на території пам'ятки археологічних розкопок, на її території було знайдено атрактивні свідчення життя французьких колоністів на території Північної Америки. На території бастіону проводять екскурсії, історичні реконструкції з занурення в епоху XVIII ст., демонструють одяг, зброю та предмети побуту французької колонії. В економічному плані, фортеця Луїсбург займає одне із головних місць поповнення місцевого бюджету, адже після занепаду рибальства в середині XX ст. регіон Північної Атлантики почав перетворюватися на депресивний [20].

У місті Пітсбург штат Пенсільванія США, розташовано музей форту Пітт. Музейна будівля створена 1969 р. має вигляд відтвореного бастіону. Експозиція присвячена історії появи форту, його ролі у війні французів з індіанцями, американських революційних подіях кінця XVIII ст. і появі м. Пітсбург [19]. Поряд з музеєм знаходяться законсервовані оригінальні траншеї та фундамент форту. Їх використовують як доповнення до основного експозиційного показу.

У Нідерландах, зіркоподібна фортеця Буртанж у 1960 р. повністю відновлена та відреставрована функціонує як історико-краєзнавчий музей під відкритим небом. На його території постійно проводяться міжнародні фестивалі історичної реконструкції, виїзні весільні церемонії, історичні виставки. Для

комфорту відвідувачам надається послуга зупинки на ніч – у номерах капітана чи солдата, з усіма зручностями. Діяльність цього музею забезпечує фінансове існування усіх 400 жителів села в якому розташована фортеця [8].

Яскравим прикладом використання зруйнованої пам'ятки бастионного будівництва є форт Гьорюкаку на острові Хоккайдо Японія. На відміну від європейського досвіду, японці не відновили зруйновану в кінці XIX ст. фортецю, а у 1914 р. перебудували її у міський парк сакур. З другої половини XX ст. в парку знаходиться музей Хакодате та музей-арсенал. В період цвітіння сакур, парк Гьорюкаку найвідвідуваніше місце північної частини Японії. Взимку рavelіни заливаються водою та використовуються як громадський каток [35, р. 144; 2, с. 79].

Таким чином, світовий досвід музеєфікації об'єктів, подібних за параметрами до Іванівської фортеці підтверджує актуальність цього процесу і щодо неї. Спираючись на результати соціологічного робимо висновок, що експозиції присвячені пам'ятці будуть цікавими для відвідувачів, що дозволить підвищити туристичну привабливість Красноградщини.

2.2. Ідейна основа, напрям і тематична структура експозиції

Головний ідейний задум музейної експозиції полягає в показі Іванівської фортеці як історико-культурного явища, що відіграло значну роль у розвитку не лише обороноздатності східної частини України, але й розвитку Красноградщини та Харківщини загалом.

Для ґрунтового змістовного прояву вказаної ідеї необхідно розробити та висвітлити музейними засобами такі питання: історія створення Української оборонної лінії та місце Іванівської фортеці як першого форпосту в системі споруд бастионного типу; становлення і оформлення інфраструктури фортеці, функції та взаємодія споруд; побут та озброєння представників ландміліції, що проходили службу на її території.

Іванівська фортеця, на відміну від Більовської, використовувалася обмежений проміжок часу, і вже в кінці XVIII ст. була зруйнована. Відповідно і

часові рамки зазначеної теми обмежуються роком заснування фортеці та останньою згадкою про неї як частини фортифікаційної інфраструктури Харківщини. Тобто, нижня межа обмежується 1731 р. – часом закладання та активної побудови не лише вказаної фортеці, але й більшості бастіонів на території Харківщини; верхня ж межа відноситься до кінця XVIII ст. – періоду зруйнування від пожежі і запустіння. Географічно експозиція обмежується територією села Іванівське Красноградського району Харківської області.

Чітка тематична прив'язка сприяла виробу методів побудови експозиції. Найкраще обрану тему розкриє застосування хронологічно-тематичного методу, що надасть можливість через ґрунтовно підібрані тематичні комплекси розкрити визначену ідейну основу експозиції. Додатково буде залучатися і ансамблевий метод – в комплексах, що будуть пов'язані з інфраструктурою та служителями фортеці. Повне розкриття вказаних методів забезпечить використання експозиційно-художньої моделі створення майбутньої експозиції.

За характером передбачається створення наративної експозиції, що відобразиться у застосуванні міждисциплінарного напрямку «memory studies» - популяризації Іванівської фортеці як місця колективної пам'яті про військову історію рідного краю.

Комплексному розкриттю запропонованого до реалізації проекту віртуальної музеєфікації сприятиме використання ідеї меморіалізації, реалізованої в контексті меморіального середовища, тобто жанрової форми «експозиційно-художньої моделі історичного процесу, обумовленого меморіальним середовищем» [3, с. 61].

Принцип побудови експозиції може бути охарактеризованим як комплексно-тематичний, адже невеликі комплекси (підтеми) сприятимуть побудові загальної експозиції, що розкриє Іванівську фортецю як окремий і цілісний об'єкт не лише музеєфікації, але й музейно-туристичного показу. Експозиція буде і в певній мірі експериментальною, адже передбачається створення не стаціонарного, а віртуального музею. По-перше, через існування експозиції в Красноградському краєзнавчому музеї є небезпека дублювання

тематики. По-друге: оригінальні експонати відсутні, адже Іванівська фортеця, як і більшість інших бастіонів не цікаві для археологічних досліджень, бо вона не була місцем постійного проживання представників ландміліції. І по-третє, розвиток сучасних технологій вимагає активної діджиталізації культурного простору, що спростить комунікацію з молоддю та гостями із інших країн.

Створення нової експозиції передбачає розробку тематико-експозиційного плану. Передбачається розгляд таких питань:

Розділ I. Іванівська фортеця: історія будування

Тема 1. Фортифікаційні споруди Української укріпленої лінії

Підтема 1. Іванівська фортеця в системі Української воєнної укріпленої лінії

Підтема 2. Споруди на території фортеці

Тема 2. Артилерійське озброєння фортеці

Підтема 1. Гармати

Підтема 2. Гарматні ядра

Підтема 3. Виготовлення селітри

Розділ II. Ландміліція на захисті кордонів

Тема 1. Життя та побут служителів фортеці

Підтема 1. Посуд та столове приладдя

Підтема 2. Речі особистого вжитку

Підтема 3. Предмети інтер'єру

Тема 2. Військова форма української ландміліції

Підтема 1. Спорядження солдата ландміліції сер. XVIII ст.

Підтема 2. Спорядження офіцера ландміліції сер. XVIII ст.

Підтема 3. Спорядження гренадера ландміліції сер. XVIII ст.

Тема 3. Озброєння ландміліції

Підтема 1. Холодна зброя

Підтема 2. Вогнепальна зброя

2.3. Наскрісні проблеми та архітектурно-художній образ експозиції

Визначення ідейної основи майбутньої експозиції сприяло формуванню і наскрізних проблем, що через спеціалізовані засоби розкриваються під час створення музейного продукту – експозиції «Іванівська фортеця – основа Української оборонної лінії».

- створення системи оборони східних кордонів України в XVII – XVIII ст.;
- заселення Красноградщини та місце оборонних фортець в цьому процесі;
- Іванівська фортеця та її роль у створенні оборонних бастионів Слобожанщини;
- представники ландміліції: мета створення, етнічний склад і основні функціональні обов'язки.

Головна концепція музейної експозиції передбачає створення трьох інформаційних блоків, об'єднаних певною ідеєю, але різних за формою, матеріальним наповненням та принципами побудови. Основним об'єднуючим художнім образом є інсталяція «подорож у минуле». За допомогою комп'ютерної 3-D реконструкції, відвідувачі музею можуть прогулятися віртуальною Іванівською фортецею, побачити її побудову як із зовні, так і з середини. Відповідно, занурившись у фортифікаційну архітектуру XVIII ст., глядач має можливість оцінити оборонні можливості бастиону з урахуванням зовнішнього середовища, отримати візуальні знання про інфраструктурні зручності та умови несення служби представниками ландміліції.

Зайшовши до віртуального приміщення цейхгаузу, єдиного просторого приміщення, що містився у XVIII ст. на території фортеці, відвідувачі матимуть змогу оглянути три зали. У першому, буде розміщена доволі традиційна експозиція, за допомогою якої відвідувачі дізнаються про історію створення як Української оборонної лінії загалом, так і Іванівської фортеці зокрема. Розкриття вказаної тематики забезпечать накази російської імператриці Анни Іоанівни, портретні зображення видатних діячів та інженерні креслення

XVIII ст., відтворення головних споруд бастіону, гарматного забезпечення фортець, фотознімки сучасного стану фортець, порівняльний аналіз з найвідомішими європейськими бастіонами подібного типу. Запропонована інформація допоможе відвідувачам зануритися у тогочасну епоху, зрозуміти сам процес фортифікаційного будівництва й оборони, їх необхідності на східному кордоні України.

Друга зала віртуально відтворить життя та побут представників ландміліції, що несли службу в Іванівській фортеці. Залучення оригінальних предметів, що зберігаються у різних музеях світу сприятимуть відновленню посуду та столового придання офіцерів й солдатів XVIII ст., речей особистого вжитку. Окремою вкладкою передбачається відновлення рецептів страв і напоїв, які вживали військові під час несення служби. За прикладом практики провідних музеїв світу передбачається функція збільшення експонату, з наданням тестової та звукової інформації про нього. Крім того, відвідувач матиме змогу ознайомитися і з уніформою ландміліціонерів 1736, 1742 та 1763 років. Таким чином, метод реконструкції дозволить усім відвідувачам віртуального музею ознайомитися зі способом та умовами життя військовослужбовців Іванівської фортеці.

У третій залі, що буде присвячена різним видам зброї ланд міліціонерів буде залучено технологію VR Clay Shooting. Озброєння буде розміщене за типологічним принципом: від списів, шабель і палахів до пістолів та рушниць. Як і в попередньому залі, відвідувачам надається можливість ознайомитися з інформацією про кожен експонат окремо. Після переходу за посиланням, відбудеться реальна реконструкція бою з татарами 1736 р., де за допомогою вказаної віртуальної технології можна спробувати бойову ефективність кожного виду зброї. Таким чином, відвідувачі зможуть ознайомитися із розвитком оборонної технології мешканців Слобожанщини XVIII ст. Загалом, кожен із залів доповнюючи один одного, надасть гостям музею інформацію про створення та несення військовими служби в Іванівській фортеці, та її ролі у зміцненні кордонів Російської імперії протягом XVIII ст.

Як неодноразово зазначалося, для експозиційного представлення Іванівської фортеці планується створення віртуального музею на базі цейхгаузу змодельованого за допомогою 3-D технологій. Планування експозиційних залів передбачається з урахуванням екскурсійного маршруту та планування самої будівлі. Масштаби експозиції дозволяють розмістити її на площі 86 м², що відповідає розміру цейхгаузу XVIII ст. Відповідно кожен зал за будовою квадратної форми і не менше 28,5 м².; кожний розділ експозиції розміщено в окремому залі.

Якісна побудова нової експозиції передбачає тісну співпрацю автора ідеї та дизайнера, що відповідатиме за художнє оформлення. Разом вони повинні вирішити наступні питання: дизайнерське, стильове та колористичне оформлення кожного із залів, правильне світлове оформлення з урахуванням специфіки експонатів. Досить важливу роль у сприйманні відвідувачами музейної експозиції буде відігравати і музичне та відео-оформлення.

Передбачається, що кожна зала буде відрізнятися від наступних певним акцентом на колористичне та фактурне оформлення. Так, перша зала, що висвітлює історію створення Української оборонної лінії та Іванівської фортеці буде оформлена в тонах дизайнерської палітри № 4279. Використання спокійних відтінків зеленого та сірого з однієї сторони допоможе підсилити офіційний характер документів, портретів, креслень та інших матеріалів, що експонуються. З іншої ж – сприятимуть надаванню обраному образу виразності і в той же час спокійності. Крім того, обране кольорове рішення дозволить сконцентруватися на інформаційній насиченості зали, що містить історичну довідку про охарактеризовані процеси.

Друга зала – «Ландміліція на захисті кордонів» матиме оформлення відповідно до дизайнерської палітри № 4285, тобто в коричневих тонах із дерев'яною фактурою. За допомогою такого кольорового оформлення автор відтворить інтер'єр військового цейхгаузу, що краще відтворить життя і побут військовослужбовців під час служби в Іванівській фортеці. На коричневому фоні досить контрастно буде виділятися біла з червоними та чорними

елементами форма ланд міліціонерів, що дозволить візуально розставити певні акценти у другій експозиційній залі.

Третя зала – «Озброєння ландміліції» передбачає використання палітри № 4114, що має пастельний зелений колір. Обрана кольорова гама сприятиме кращому сприйманню стильових елементів оформлення зброї, нагадуватиме стиль хакі, що використовується сучасними військовими і таким чином дозволить провести паралелі між озброєнням XVIII і XXI ст., станом оборони кордонів і готовності людей до захисту власної території протягом існування Іванівської фортеці.

Під час проектування експозиції велику увагу необхідно приділити і світовому оформленню. Враховуючи різні групи експонатів вкрай важливо не лише правильно підібрати джерела світла, а й їх розміщення. Передбачається, що експонати із паперу, рукописні матеріали, портрети, гравюри, фотографії будуть освітлюватися через зони підвищеного та зниженого освітлення, що створить певний ритм і керуватиме рухом відвідувачів, звертаючи їх увагу на головних експонатах та смислових центрах окремих зон.

Крім основного освітлення передбачається використання і місцевої підсвітки як стелі, так і основних експонатів. Для найкращого ефекту буде використана розсіяна підсвітка, що сконцентрує увагу відвідувача на певному експонаті. Розроблений архітектурно-художній образ експозиції передбачається втілити за допомогою співпраці з художниками-програмістами, які і будуть створювати віртуальний музей Іванівського бастіону.

Таким чином, Іванівська фортеця як історико-культурний об'єкт фортифікаційного мистецтва не була досліджена ані археологами, ані музейниками. Відповідно жодної музейної експозиції чи виставки, що розкривала б її роль у побудові Української оборонної лінії та становленні оборонної мережі Слобожанщини не існує. Пов'язано це в першу чергу із відсутністю музейних предметів, що мали б відношення до цієї споруди. Але світовий досвід доводить, що навіть за повної руйнації пам'ятки при правильно обраній концепції пам'ятка може бути музеєфікована і приносити прибуток як

туристичний об'єкт. Для Іванівської фортеці найбільш оптимальним варіантом, крім відвідування самого бастіону, буде створення віртуального музею як окремого мобільного додатку. Такий проєкт відповідає сучасним вимогам до культурної індустрії, адже багато людей в силу різних причин перед тим як безпосередньо відвідати обраний об'єкт знайомляться з ним он лай.

Музейна виставка «Іванівська фортеця – основа Української оборонної лінії» поєднує різні методи роботи з музейними предметами: класичний та експериментальний з використанням 3-D технологій та віртуальної реальності. Атрактивність експозиції підвищується за рахунок можливості відвідати саму фортецю, розглянути кожен представлений предмет окремо та дізнатися про нього детальну інформацію. Наявність інтерактивних технологій підвищать інтерес до музейної виставки, а відповідно і до Іванівської фортеці як історико-культурного об'єкту не лише вітчизняної молоді, але й іноземних туристів різної вікової категорії.

Розділ III. ГРАНТ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОЄКТУ МУЗЕЄФІКАЦІЇ ФОРТЕЦІ СВЯТОГО ІОАННА

3.1. Аплікаційна форма грантової заявки

Робота над створенням мобільного додатку із віртуальним 3-D музеєм, що присвячений Іванівській фортеці з села Іванівське Красноградської територіальної громади буде проведена в рамках грантової заявки до Посольського фонду США зі збереження культурної спадщини - U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation (фонд AFCP). Саме цей фонд спеціалізується на збереженні матеріальної та нематеріальної культурної спадщини різних країн, в тому числі й України [31].

1. ІНФОРМАЦІЯ ПРО УЧАСНИКІВ

| | |
|----------|---|
| П. І. Б. | Ахаєва Ганна Олександрівна, Комунальний заклад «Красноградський краєзнавчий музей ім. П. Д. Мартиновича» Красноградської міської ради |
| | Пелипейченко Наталія Миколаївна, громадська організація «Рідне місто» |
| | Сіліна Наталія Володимирівна, сектор культури і туризму Красноградської районної державної адміністрації |

2. НАЗВА ПРОЄКТУ ТА ОПИС

| | |
|-------------------------------------|---|
| Назва проєкту | Virtual Іванівська твердиня |
| Короткий опис проєкту (до 100 слів) | Головна мета проєкту полягає у створенні телефонного додатку на базі операційної системи Android та IOS, що міститиме 3-D модель фортеці Святого Іоанна з села Іванівське Красноградського району Харківської області. У цейгаузі бастіону передбачається розміщення віртуального музею, в якому за допомогою експонатів та елементів доповненої реальності можна буде ознайомитися з історією створення першої фортеці Української оборонної лінії середини – кінця XVIII ст., умовами служби, побутом й амуніцією солдатів. |
| Тривалість проєкту (рік, місяць) | Один календарний рік - березень 2022 - березень 2023 року. |

| | |
|--|--|
| <p>Детальний опис проєкту: актуальність, обґрунтування, мета, завдання, цільова аудиторія (до 2000 слів)</p> | <p>Актуальність запропонованого проєкту – створення мобільного додатку з 3-D фортеці Святого Іоанна та віртуального музею бастіону полягає у можливості появи нової туристичної локації на мапі Харківщини та України загалом, вивченні, популяризації та збереженні залишків пам'ятки архітектури та містобудування національного значення, що у свою чергу сприятиме патріотичному вихованню молодого покоління на прикладі усвідомлення місця вказаної фортеці у обороні кордонів Слобожанщини.</p> <p>Обґрунтування проєкту – створення 3-D моделі фортеці та віртуального музею зумовлене наявним попитом на відвідування пам'ятки як екскурсійними групами так і велотуристами й любителями військової історії, однак необхідність залучення молодого покоління до пізнання історії рідного краю вимагає залучення цифрових технологій до популяризації історико-культурної спадщини України.</p> <p>Відповідно мета проєкту – створення 3-D моделі фортеці Святого Іоанна та віртуального музею присвяченого її історії.</p> <p>Завдання проєкту:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Розробка та погодження проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки пам'ятки національного значення під туристичну діяльність; - Проведення фотофіксації залишків фортеці Святого Іоанна; - Створення 3-D моделі Іоанівського бастіону; - Розробка віртуального музею фортеці; - Підготовка та введення в експлуатації мобільного додатку з макетом і музеєм фортеці Святого Іоанна. <p>Цільова аудиторія – проєкт розрахований на людей, що цікавляться історією рідного краю та військової справи середини XVIII ст. без вікових обмежень.</p> |
|--|--|

| | |
|---------------------------------|--|
| Результат проекту (до 200 слів) | В ході реалізації проекту передбачається збільшення туристичного потенціалу Красноградщини, Харківщини та України, популяризації фортеці Святого Іоанна як пам'ятки військового мистецтва, архітектури й містобудування що вплинула не лише на розвиток оборони кордонів країни, але й заселення краю. |
|---------------------------------|--|

3. ПАРТНЕРИ ЗАПРОПОНОВАНОГО ПРОЄКТУ

| Назва організації | Участь в проєкті |
|---|--|
| Grawa Media | Розробка 3-D моделі фортеці Святого Іоанна |
| архітектурне бюро Drozdov&Partners | Створення мобільного додатку та віртуального музею Іоанівського бастіону |
| Громадська організація «Арт оборона» | Інформаційний супровід реалізації проєкту на всеукраїнському масштабі |

4. МОДЕЛЬ 7 START

| Запитання | Відповідь |
|--|--|
| Для чого проєкт? | Для популяризації пам'ятки архітектури національного значення та військової історії Слобожанщини |
| Де ми робимо проєкт? | На залишках фортеці Святого Іоанна у селі Іванівське Красноградського району Харківської області |
| Що саме ми робимо? | Створюємо мобільний додаток з 3-D моделлю фортеці та віртуальним музеєм |
| Коли і як довго ми будемо робити проєкт? | З березня 2022 по березень 2023 року |
| З ким (цільова аудиторія)? | Цільова аудиторія не передбачає вікових та мовних обмежень |

| | |
|---|---|
| Хто (наш персонал)? | Музейні працівники, громадські активісти, державні службовці та спеціалісти з програмування й ІТ- технологій |
| Як (будемо впроваджувати проект і наша поведінка в процесі) | Проект буде впроваджуватися одразу після його реалізації, з березня 2023 р. шляхом рекламування додатку та налагодження співпраці з туристичними агенціями Харківщини й України |

5. SWOT-АНАЛІЗ ПРОЄКТУ

| Сильні сторони | Слабкі сторони |
|---|--|
| <p>1.Близьке розташування до траси Київ-Одеса.</p> <p>2.Наявність інших туристичних об'єктів (Більовської фортеці, Красноградського музею, Свято-Покровський храм у селі Берестовеньки).</p> <p>3.Включення фортеці у велотур Tour De Fort</p> <p>4.Наявність дослідників, що займаються історією фортець Української оборонної лінії</p> | <p>1.Фізична відсутність пам'ятки.</p> <p>2.Необлаштованість території та під'їздів до фортеці.</p> <p>3.Однотипність з іншими фортецями Українською оборонної лінії</p> <p>4.Нестача наукових досліджень й архівних джерел вивчення фортеці</p> |
| Можливості | Загрози |

| | |
|--|--|
| <p>1. Підвищення туристичної відвідуваності Красноградщини</p> <p>2. Покращення інфраструктури біля фортеці</p> <p>3. Створення нових робочих місць в селі Іванівське</p> <p>4. Створення віртуальних екскурсій по іншим пам'яткам Красноградщини.</p> | <p>1. Відсутність зацікавленості у місцевої влади</p> <p>2. Відмова місцевих жителів створювати туристичну інфраструктуру</p> <p>3. Незнання місцевими іноземної мови</p> <p>4. Пошкодження табличок з QR-кодами мобільного додатку вандалами.</p> |
|--|--|

6. ЩОМІСЯЧНИЙ ГРАФІК ЗАХОДІВ

| Місяць (тиждень) | Запланований захід | Відповідальна особа |
|------------------------|--|--|
| Березень 2022 | Написання історичної довідки фортеці та обґрунтування актуальності проєкту | Ахаєва Г. О. |
| Квітень 2022 | Зустріч із керівництвом Іванівської селищної ради та керівництвом Красноградської районної ради | Ахаєва Г. О., Сіліна Н. В., Пелипейченко Н. М. |
| Травень – червень 2022 | Розробка проєктної документації для створення 3-D моделі фортеці Святого Іоанна | Сіліна Н. В., представник фірми Gwara Media |
| Липень – серпень 2022 | Створення 3-D моделі фортеці | Фірма Gwara Media |
| Липень – грудень 2022 | Розробка віртуального музею присвяченого бастіону Святого Іоанна та мобільного додатку бази операційної системи Android та IOS | архітектурне бюро Drozdov&Partners |

| | | |
|---------------------|--|---|
| Січень 2023 | Тестування мобільного додатку | Всі учасники проекту |
| Лютий-березень 2023 | Інформаційна підтримка реалізації проекту | Громадська організація «Арт оборона», громадська організація «Рідне місто» |
| Березень 2023 | Проведення тестової екскурсії на території Іванівської фортеці із застосуванням мобільного додатку | Ахаєва Г. О. |

7. WORK BREAKDOWN STRUCTURE (WBS) / ІЄРАРХІЯ СТРУКТУРИ РОБІТ (ICP)

| Створення мобільного додатку з 3-D моделлю та віртуальним музеєм фортеці Святого Іоанна | | | | |
|---|---|--|--|-------------------------------|
| 1.Маркетингове забезпечення | 2.Організаційно-нормативне забезпечення | 3.Техніко-технологічне забезпечення | 4.Кадрове забезпечення | 5.Фінансове забезпечення |
| 1.1 Аналіз ринку музейно-туристичних послуг | 2.1. Аналіз нормативної документації на фортецю | 3.1.Аналіз техніко-технологічних вимог проекту | 4.1. Аналіз кадрового потенціалу залучених організацій | 5.1. Розробка бюджету проекту |

| | | | | |
|--|--|---|---|--|
| 1.2. Формулювання проблем ринку музейно-туристичних послуг | 2.2. Розробка документації проекту | 3.2. Визначення базових технологій реалізації проекту | 4.2. Відбір кадрів для роботи над проектом | 5.2. Виконання бюджету проекту за напрямками |
| 1.3. Постановка маркетингових цілей проекту | 2.3. Функціональний опис проекту | 3.3. Розробка техніко-технологічної мережі проекту | 4.3. Формування команди проекту | 5.3. Звітування за статтями та витратами проекту |
| 1.4. Визначення напрямів розробки маркетингової стратегії | 2.4. Процесний опис проекту | 3.4. Складання плану закупівель та необхідних матеріалів для реалізації проекту | 4.4. Мотивація та стимулювання команди протягом проекту | 5.4. Коригування бюджету відповідно до поточних кошторисів |
| 1.5. Комунікація з засобами масової інформації | 2.5. Опис системи оцінювання моніторингу проекту | 3.5. Укладання контрактів із постачальниками та сервісними організаціями | 4.5. Кадровий моніторинг та розвиток | 5.5. Звітування про виконання бюджету проекту в цілому |

8. ДІАГРАМА ГАНТ

Детальний опис строків виконання робіт і відповідальних осіб, що зазвичай розміщуються і діаграмі Ганта подано у додатках до диплому (див. додат. Б. 1).

9. ПЕРСПЕКТИВИ ЖИТТЯ ПІСЛЯ ПРОЄКТУ

| Дата | Відповідь |
|--------------|--|
| 1 рік | Розміщення мобільного додатку на платформі Google Arts & Culture, популяризація серед туристичних агенцій Харківського регіону |
| 2 рік | Налагодження співпраці із всеукраїнськими туристичними агенціями |
| 3 рік | У поєднанні із Бельовською фортецею проведення тематичних фестивалів та реконструкцій |

3.2. Бюджет грантової заявки

Бюджет – це невід’ємна складова будь якої грантової заявки. Його розрахунок вимагає дотримання чітких правил, що виробилися у ході реалізації величезної кількості проєктів як культурної так і економічної направленості. До таких належить – обґрунтованість, тобто забезпеченість виконання всіх пунктів календарного плану; реалістичність – витрати бюджету повинні відповідати ринковим цінам у певній галузі; повнота – визначення усіх витрат за проєктом, в тому числі у спів фінансування та інші. Проєкт бюджету запропонованої грантової заявки було розроблено в програмі Excel і представлено в додатках до кваліфікаційної роботи (див. додат. Б. 3).

Таким чином, в Україні існують форди що цілеспрямовано займаються збереження і популяризацією історико-культурної спадщини. До таких належить і Посольський фонд США зі збереження культурної спадщини. Саме для співпраці з цією організацією і було розроблено проєктну заявку на створення мобільного додатку з 3-D моделлю та віртуальним музеєм фортеці

Святого Іоанна (див. додат. Б. 2). В рамках апікаційної форми було обґрунтовано актуальність, завдання, цільову аудиторію та результати проекту. Детальний SWOT-аналіз та розробка 7 SMART сприяли розумінню тих проблем і переваг, що виникнуть у ході реалізації грантової заявки.

ВИСНОВКИ

Реалізація поставленої мети та завдань сприяли формуванню наступних висновків.

1. Загострення протистояння між Російською та Османською імперіями сприяли появі системи укріплень Української оборонної лінії як засобу захисту кордонів Слобожанського краю. Використовуючи загальноєвропейську систему інженера С. де Вобана, силами українських полків та представників ландміліції було створено 17 бастіонів та 57 редутив. Першими серед фортець постав бастіон Святого Іоанна, закладення якого відбулося за особистим наказом імператриці Анни Іоанівни у 1731 р. Названа на честь батька монархині, фортеця відіграла значну роль у розбудові Української лінії, адже стала прототипом усіх наступних фортифікаційних споруд. Саме її чотирикутна форма з бастіонами, редутами палісадами й ровами були втілені і в наступних 16 фортецях. Внутрішнє наповнення всіх фортифікацій, що включало казарми, порохову погребницю, провіантний магазин і цейхгауз також було скопійовано із Іванівської фортеці.

Як перша мілітарна споруда, що була нашвидкуруч побудована, фортеця мала багато недоліків та інженерних прорахунків які виявилися вже під час російсько-турецької війни 1735 – 1739 рр. Їх виправлення було економічно необґрунтоване, тому з середини 40-х рр. XVIII ст. бастіон Святого Іоанна почав занепадати і руйнуватися, а наприкінці століття стояв уже пусткою. Однак фортеця посприяла початку заселення Красноградського краю, тому проєкт її музеєфікації є досить актуальним не лише для поціновувачів військової історії але й для популяризації об'єктів історико-культурної спадщини що мають унікальне значення для даного регіону.

2. Проведений аналіз тематичних сайтів та форумів, результати соціологічного опитування відвідувачів Красноградського краєзнавчого музею імені П. Д. Мартиновича сприяли визначенню актуальності розкриття історії фортеці Святого Іоанна музейними засобами. У зв'язку з тим, що пам'ятка повністю зруйнована та відновленню не підлягає було вирішено створити

мобільний додаток що містив би 3-D модель самої фортеці й віртуальний музей на базі цейхгаузу. Втілення саме такого проєкту визначено декількома причинами: по-перше, враховувався процес віртуалізації об'єктів історико-культурної спадщини, по-друге, брався до уваги попит на такі послуги серед користувачів мережі Інтернет, по-третє, зауважувалась наявна експозиція з побідної тематики у Красноградському музеї. Врахування зазначених причин і сприяло обранню методу музеєфікації пам'ятки.

3. Дослідження світового досвіду музеєфікації пам'яток мілітарної історії дало змогу визначити досить велику популярність таких об'єктів як серед місцевих відвідувачів, так і серед туристів. Порівняльний аналіз діяльності військових музеїв Канади, США, Нідерландів та Японії сприяли розумінню зацікавленості туристів у подібних об'єктах. Адже навіть якщо пам'ятка повністю відновлена з руїн, але має чітко продуману структуру музею, що розкриває унікальність представленого об'єкту, така установа користується попитом і стає одним із сегментів впливу на економічне становище регіону.

4. Врахування міжнародного досвіду та аналіз потреб вітчизняних споживачів музейних послуг визначили основні елементи створення віртуального музею фортеці Святого Іоанна. При побудові експозиції передбачається використання хронологічно-тематичного й ансамблевого методів, що повністю розкриють ідейний задум музею. За характером експозиція матиме наративний характер з ідеєю меморіалізації та комплексно-тематичною побудовою. Тематична структура, що буде складатися з трьох розділів повністю охопить процес створення фортеці, життя та побуту та обмундирування представників ландміліцького полку що ніс службу в її стінах. Використання елементів технології VR Clay Shooting надасть можливість користувачам мобільного додатку ознайомитися в режимі реального часу із специфікою бою із татарами, використанням видів озброєння та технологією оборони кордонів Слобожанщини у середині XVIII ст.

5. Розробка мобільного додатку із 3-D моделлю фортеці та віртуальним музеєм відбудуватиметься за участі спеціалістів Красноградського

краєзнавчого музею імені П. Д. Мартиновича. Однак у зв'язку з тим, що вказана установа – це комунальний заклад, що не має змоги реалізувати запропонований проєкт власними силами, автор запропонованої до захисту кваліфікаційної роботи розробив грантову заявку для Посольського фонду США зі збереження культурної спадщини - U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation (фонд AFCP). Вибір цього фонду не випадковий, адже саме ця організація вже реалізувала в Україні вже більше сотні проєктів збереження, реставрації й відбудови об'єктів історико-культурної спадщини. Враховуючи вимоги вказаного фонду було обґрунтовано актуальність та мету заявки, визначено завдання й цільову аудиторію, вказано очікувані результати. Проведений SWOT-аналіз та 7 SMART визначили сильні та слабкі сторони віртуалізації Іванівської фортеці, загрози та перспективи реалізації проєкту. Крім того сприяли визначенню партнерів, що допомагатимуть представникам Красноградського регіону втілювати у життя запропонований проєкт. Розробка календарного плану, визначення перспектив життя задуму сприяли чіткому розумінню необхідності створення мобільного додатку з віртуальним музеєм фортеці Святого Іоанна як форми музеєфікації унікальної фортифікаційної пам'ятки села Іваніське Красноградського району Харківської області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арандаренко Н. И. Записки о Полтавской губернии Николая Арандаренка, составленные в 1846 году: в 3 ч. Полтава : В тип. Губерн. Правления, 1852. Ч. 3. 434 с.
2. Ахаєва Г. О. Іванівська фортеця як об'єкт музеєфікації. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 26-27 листоп. 2020 р. Харків, 2020. С. 78–80.
3. Ахаєва Г. О. Проект віртуального музею Іванівської фортеці середини – кінця XVIII ст. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 18-19 листоп. 2021 р. Харків, 2021. С. 60–61.
4. Ахаєва Г. О. Проект музеєфікації Іванівської фортеці: проблеми та перспективи. Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, м. Харків, 22-23 квіт. 2021 р. Харків, 2021. С. 46–48.
5. Барановська Н. Експозиційна робота у діяльності музею // Historical and cultural studies. Львів, 2015. Vol. 2, Num. 1. С. 13–17.
6. Бескровный Л. Г. Русская армия и флот в XIX в. Военно-экономический потенциал России. Москва: Наука, 1973. 616 с.
7. Бумаги Кабинета министров императрицы Анны Иоанновны 1731-1740 гг. / Собр. и изд. под ред. А.Н. Филиппова, орд. проф. Юрьев. ун-та. Санкт-Петербург: Типография К. Маттисена, 1901. 587 с.
8. Вестинг Буртанж. URL: <https://www.bourtange.nl/> (дата звернення: 20.05.2021).
9. Висковатов А. В. Историческое описание одежды и вооружения российских войск, составленное по высочайшему повелению: Ч. 1-30. СПб.: Печатано в военной типографии, 1842. Ч. 3: 1740–1761. 243 с.
10. Вітрик І.С. Українська лінія як пам'ятка археології пізнього середньовіччя // Археологія. Київ, 1999. № 2. С. 111–116.

11. Гильденштедт Иоанн Антон. Дневник путешествия по Слободско-Украинской губернии академика Санкт-Петербургской академии наук Гильденштедта в августе и сентябре 1774 г. Харьков: Типография Губернского Правления, 1892. 89 с.
12. Гукова Е. А. Оборона южных рубежей России в XVIII веке : Украинская линия и Украинский ландмилицкий корпус (1710-1780 гг.) : автореф. дисс. ... канд. истор. наук : 07.00.02. Москва, 2009. 27 с.
13. Заїка Г.П. Українська лінія. Київ-Полтава: Археологія, 2001. 88 с.
14. Ивановская крепость (святого Иоанна). URL: <https://www.shukach.com/ru/node/74856> (дата звернення 25.06.2021).
15. Иванов П. А. Обзорение состава и устройства регулярной русской кавалерии от Петра Великого и до наших дней. Санкт-Петербург : тип. Н. Тиблена и К., 1864. 357 с.
16. Крепости Украинской укрепленной линии. URL: http://xt.ht/review_history/index.php?viewtopic=9 (дата звернення: 27.06.2021).
17. Ласковский Ф. Ф. Материалы для истории инженерного искусства в России: в 3 ч. Санкт-Петербург: В типографии императорской академии наук, 1865. Ч. 3: Опыт исследования инженерного искусства после императора Петра I до императрицы Екатерины II. 1011 с.
18. Левченко В. Українська лінія // Військово-історичний альманах. Київ, 2006. Ч. 2 (13). С. 97–103.
19. Музей Форт-Пітта. URL: <https://www.heinzhistorycenter.org/fort-pitt/> (дата звернення: 28.06.2021).
20. Національна історична пам'ятка Луїсбургська фортеця. URL: <https://www.pc.gc.ca/en/lhn-nhs/ns/louisbourg> (дата звернення: 01.07.2021).
21. Новосельский А. А. Борьба Московского государства с татарами в первой половине XVII века. Москва-Ленинград: Издательство: Издательство Академии Наук СССР, 1948. 452 с.

22. О высылке к строению Украинской линии с Черкасских слобод работных людей по сношению с Киевским генерал-губернатором Графом фон Вейсбахом // Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 8: 1728–1732. Санкт-Петербург: Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 1014 с.
23. О починке укреплений на Украинской линии // Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 9: 1733–1736. Санкт-Петербург: Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 1022 с.
24. О селении при Украинской линии Ландмилицких полков и о строении слобод внутри линии // Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 8: 1728–1732. Санкт-Петербург: Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 1014 с.
25. О учреждении на украинской линии школы для обучения однодворческих и ландмилицких малолетних детей // Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 13: 1749–1753. Санкт-Петербург: Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 957 с.
26. О учреждении украинского ландмилицкого корпуса, и о правилах для устройства онаго предположенных // Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 8: 1728–1732. Санкт-Петербург: Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 1014 с.
27. О учреждении украинского ландмилицкого корпуса, и о правилах для устройства онаго предположенных // Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. Т. 43: Книга штатов. Санкт-Петербург: Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 1022 с.
28. Об именовании четырех ландмилицких полков: 1-го Шешминским, 2-го Билярским, 3-го Сергиевским, 4-го Алексеевским // Полное собрание

- законов Российской империи с 1649 года. Т. 9: 1733–1736. Санкт-Петербург: Тип. II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии. 1830. 1022 с.
29. Пірко В. О. Оборонні споруди в межиріччі Дніпра і Сіверського Дінця (друга половина XVII-XVIII ст.). Донецьк: Східний видавничий дім, 2007. 94 с.
30. План статистического описания губерний Киевского учебного округа: Киевской, Волынской, Подольской, Полтавской и Черниговской, составленный Дмитрием Журавским. Киев: В университетской типографии, 1851. 59 с.
31. Посольського фонду США зі збереження культурної спадщини. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/education-culture-uk/u-s-ambassadors-fund-uk/> (дата звернення: 10.09.2021).
32. Сошніков А. О. Моделювання експозиційного образу. Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Філософія. Харків, 2017. Вип. 47. Ч. II. С. 3–8.
33. Шевельова А. С. Внесок Себастьяна Вобана в розвиток військової архітектури та містобудування епохи Відродження. Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. Київ, 2015. Вип. 40. С. 198–202.
34. Яковець І. О. Музейна експозиція: основні поняття та методи побудови. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Образотворче мистецтво. Харків, 2011. № 1. С. 147–150.
35. Schmorleitz Morton S. Castles in Japan Hardcover. C. E. Tuttle Company, 1974. 184 p.

ДОДАТКИ

Додаток А. Українська оборонна лінія середини - кінця XVIII ст.



Рис. 1. Карта фортець Української оборонної лінії середини - кінця XVIII ст.

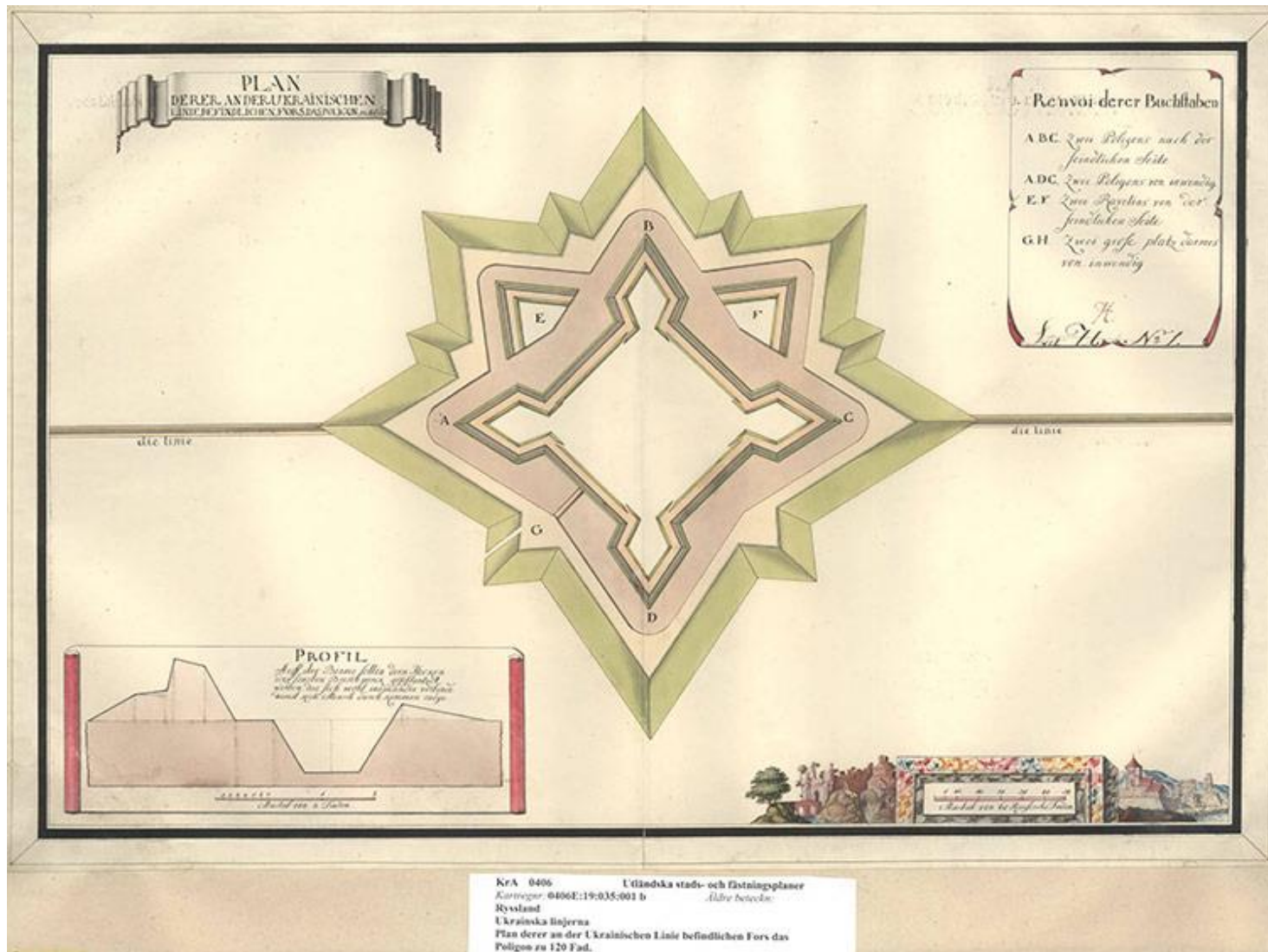


Рис. 2. Уніфікований план фортець Української оборонної лінії.

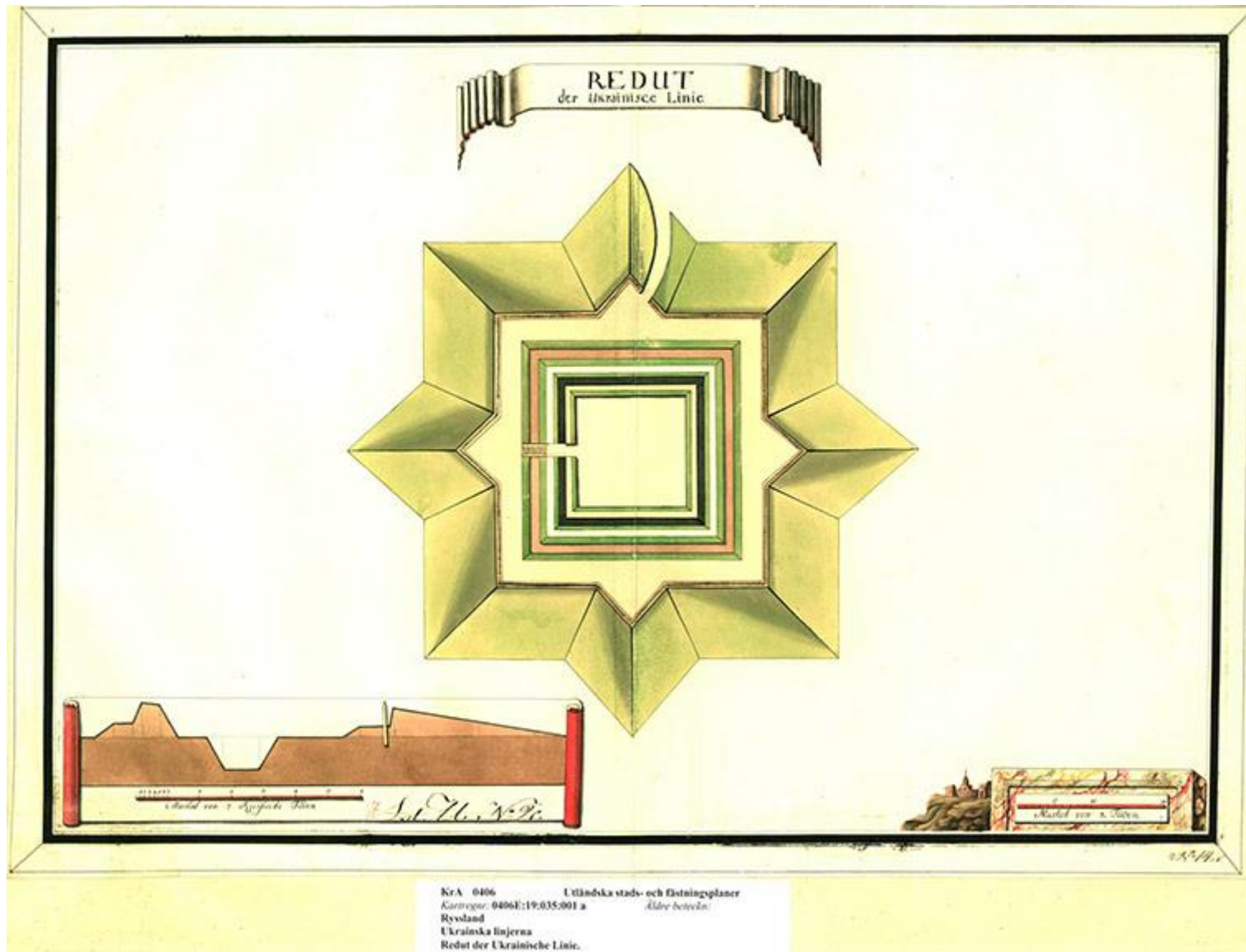


Рис. 3. План редуту Української оборонної лінії

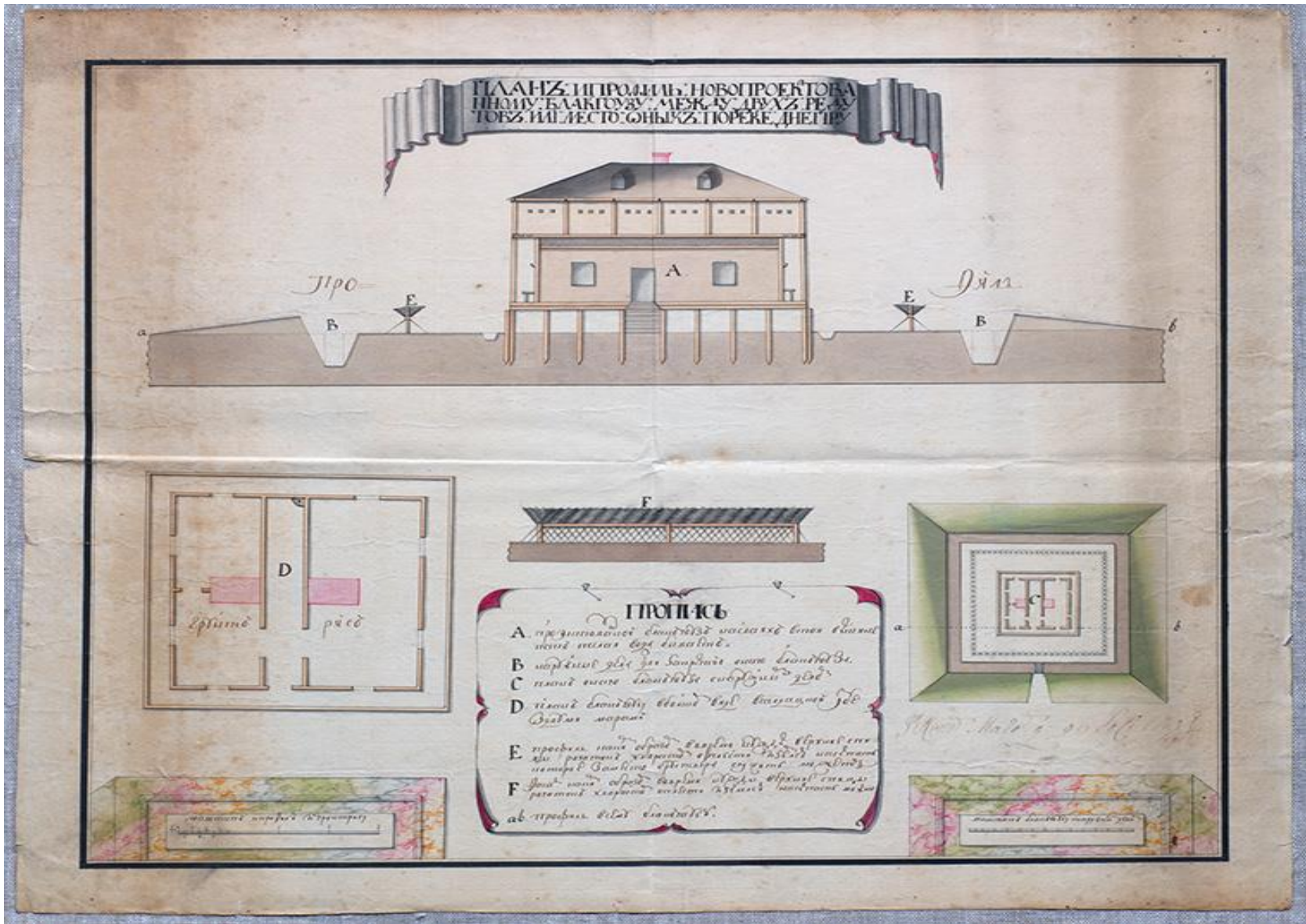


Рис. 4. План блокгауза фортеці



Рис. 5. Аерозйомка залишків фортеці Святого Іоанна



Рис. 6. Форма полку ландміліції 1736 р.

Додаток Б. Грантова заявка проєкту

| Задача | Виконавець | Період | | | | | | | |
|---|--|---------------|---------------|---|---|---|---|---|---|
| | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| Обґрунтування актуальності та необхідності проєкту | Ахаєва Г. О. | 01-31.03.2022 | | | | | | | |
| Обговорення з керівництвом Іванівської селищної ради та Красноградської районної ради етапів реалізації проєкту | Ахаєва Г.О., Сіліна Н. В., Пелипейченко Н. М. | | 01-30.04.2022 | | | | | | |

| | | | | | | | | | |
|--|--|--|--|--------------------------|----------------------|----------------------|--|--|--|
| Аналіз знімків аерофотозйомки, архівних креслень, проєктної документації для створення 3-D моделі фортеці Святого Іоанна | Сіліна Н. В., Гармаш М. А., Прокопенко С. М. | | | 01.05- 30.06. 2022 | | | | | |
| Створення та тестування 3-D моделі фортеці | Гармаш М. А., Прокопенко С. М. | | | | 01.07- 31.08.2022 | | | | |
| Розробка віртуального музею та мобільного додатку бази операційної системи Android та IOS | Божко А.В., Шевченко М. М., Вовченко Г. О., Мисак Н. П. | | | | | 01.07- 31.12.2022 | | | |

| | | | | | | | | |
|--|--|--|--|--|--|--|--------------------------|-------------------|
| Тестування мобільного додатку | Ахаєва Г.О., Сіліна Н. В., Пелипейченко Н. М., Гармаш М. А., Прокопенко С. М., Божко А.В., Шевченко М. М., Вовченко Г. О., Мисак Н. П. | | | | | | 01.- 31.01.2023 | |
| Комунікація із ЗМІ та Інтернет ресурсами | Масалитін С. О., Пелипейченко Н. М. | | | | | | 01.02- 31.03. 2023 | |
| Проведення тестової екскурсії на території Іванівської фортеці із застосуванням мобільного додатку | Ахаєва Г. О. | | | | | | | 15-31.03. 2023 |

Рис. 1. Діаграма Ганта

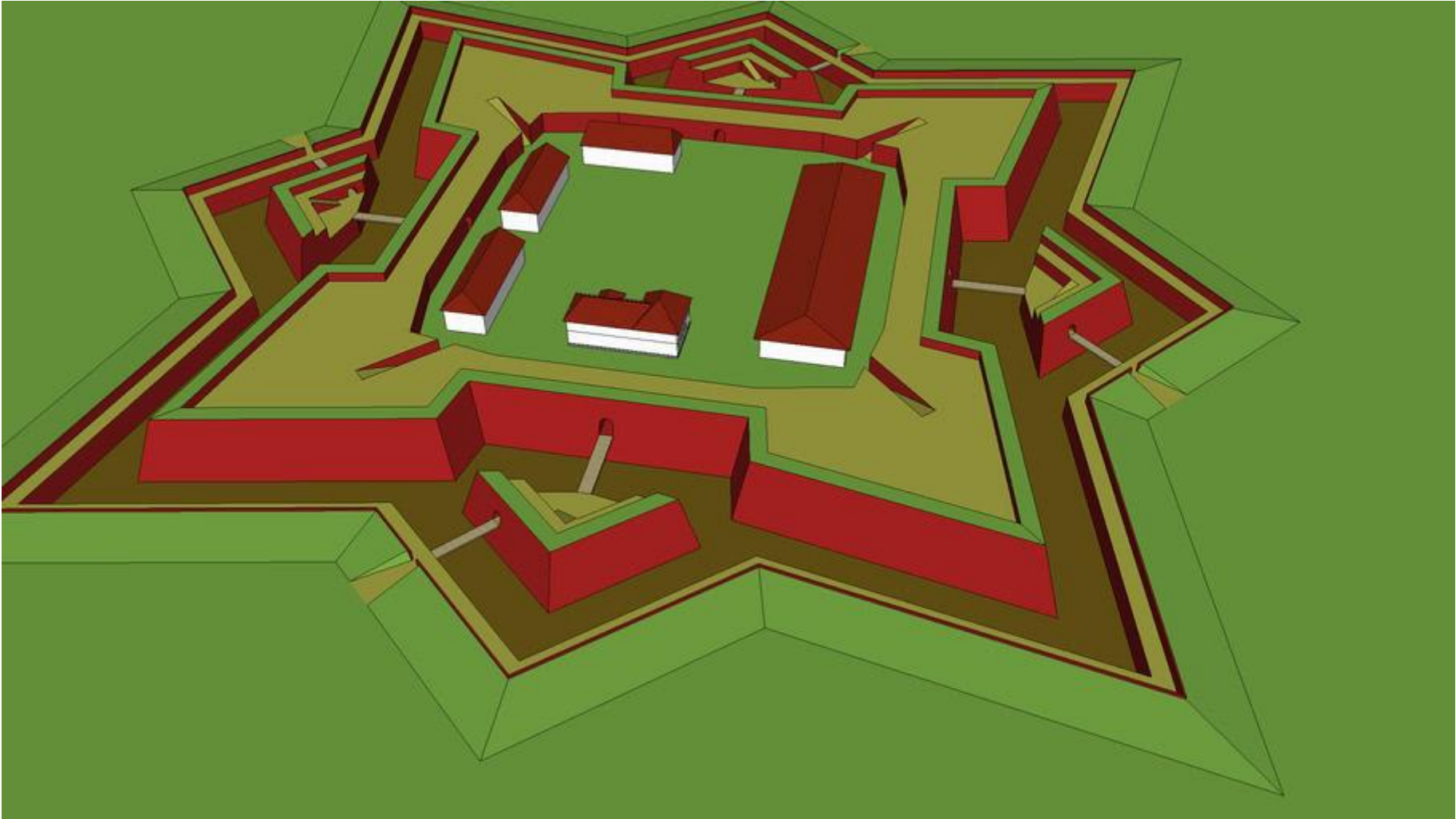


Рис. 2. Проект 3-D моделі фортеці Святого Іоанна

| № | Expense Items | Price Calculation | | | Expected contribution (Grant) | Contribution of your organization and other Sources | Total Expenses |
|----------|------------------------------------|---|--------------------------------|----------------------------|-------------------------------|---|----------------|
| | | Price in UAH per 1 item/hour etc. | Number of items/people | Number of hours/times | | | |
| 1 | Fees / Honorarium | UAH | people | hours | UAH | UAH | UAH |
| 1 | Керівник проекту | | 1 | | 5 | 45.00 | 45.00 |
| 2 | Провідний спеціаліст | | 1 | | 5 | 45.00 | 45.00 |
| 3 | Консультант | | 1 | | 1 | 21.00 | 21.00 |
| 4 | Розробники ІТ-технологій | | 5 | | 5 | 360.00 | 360.00 |
| 5 | Модератор | | 1 | | 1 | 60.00 | 60.00 |
| 7 | Медіа модератор | | 1 | | 1 | 5.000 | 5.000 |
| 8 | Офіс менеджер | | 1 | | 1 | 5.000 | 5.000 |
| | Subtotal | | | 0 | 0 | 541.00 | 541.00 |
| 2 | Transportation / habitation | Price for 1 km/ticket/ per diem, UAH | Number of items/car/ people | Distance, km / day | UAH | UAH | UAH |
| | Транспортні послуги | | | | | | |
| 1 | Харків-Красноград | | | | 5 | 0 | 5 |
| 2 | Красноград-Іванівське | | | | 10.000 | | 10 |
| 7 | Подобові (Красноград) | | | | 4 | | 4 |
| | Subtotal | | | | 19 | 0 | 19 |
| 3 | Food | UAH / 1 | Number of people | Number of coffee breaks | UAH | UAH | UAH |
| 1 | Обіди (дорожні) | | | | 3 | | 3 |

| | | | | | | | |
|----------|--|---------|--------|-------|------------|---------------|------------|
| 2 | Обіди (дослідницькі) | | | | 5 | 0 | 5 |
| 3 | Обіди (презентація) | | | | 5 000 | 0 | 5.000 |
| | Subtotal | | | | 13 | 0 | 13 000 |
| 4 | Rent | UAH / 1 | number | hours | UAH | UAH | UAH |
| 1 | Красноградська районна адміністрація (конференц-зал) | | | | 6 000 | | 6 000 |
| 2 | Департамент культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації (прес-центр) | | | | 6 000 | | 6 000 |
| 3 | Сканери та 3-D принтери, програмне забезпечення | | | | 150 000 | | 150 000 |
| | Subtotal | | | | 162 | | 162 |
| 5 | Administrative expenses | UAH / 1 | items | | UAH | UAH | UAH |
| 1 | Бейджики | | | | 2 000 | | 2 000 |
| 2 | Канцелярські вироби (ручки, олівці) | | | | 2 000 | | 2 000 |
| 3 | Папки | | | | 2 000 | | 2 000 |
| 4 | Блокноти | | | | 2 000 | | 2 000 |
| 6 | Стікери | | | | 3 000 | | 3 000 |
| 7 | Фотопарів | | | | 15 000 | | 15 000 |
| 11 | Папір (A-4) | | | | 2 000 | 0 | 2 000 |
| | Subtotal | | | | 28 000 | 0 | 28 000 |
| 6 | Publications, PR, Advertising | UAH / 1 | items | | UAH | UAH | UAH |
| 1 | Презентаційні матеріали | | | | 9 000 | 0 | 9 000 |
| 2 | Плакати, календарі, буклети | | | | 7 000 | 0 | 7 000 |
| 3 | Банер проекту (210cm*90cm) | | | | 20 000 | | 20 000 |
| | Subtotal | | | 0 | 36 000 | 0 | 36 000 |
| | Total | | | | 799 | #ЗНАЧ! | 799 |

Рис. 3. Бюджет грантової заявки